

Здружение на судии на Република Македонија
Судска палата Скопје
бул "Крсте Мисирков" б.б
1000 Скопје, Република Македонија
тел: 3120 912, 3109 943
факс: 3120 913
е-mail: mja@mja.org.mk

СТРАТЕШКИ ПЛАН на Судско медиумски совет 2018-2023 година

07.12.2018 година
Скопје

Здружение на судии на Република Македонија
Судска палата Скопје
бул "Крсте Мисирков" б.б
1000 Скопје, Република Македонија
тел: 3120 912, 3109 943
факс: 3120 913
е-mail: mja@mja.org.mk

Здружение на судии на Република Македонија
Судска палата Скопје
бул "Крсте Мисирков" б.б
1000 Скопје, Република Македонија
тел: 3120 912, 3109 943
факс: 3120 913
е-mail: mja@mja.org.mk

Содржина

ВОВЕД	4
ПРИЧИНИ ЗА ДОНЕСУВАЊЕ НА СТРАТЕГИЈАТА	4
СМС	7
КОНТЕКСТ	7
МИСИЈА, ВИЗИЈА, ВРЕДНОСТИ	8
Мисија	8
Визија	8
Вредности	8
СТРАТЕШКИ ЦЕЛИ	9
СТРАТЕШКИ НАСОКИ/СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ	10
СПРОВЕДУВАЊЕ НА СТРАТЕШКИОТ ПЛАН	13
МОНИТОРИНГ И ЕВАЛУАЦИЈА	13
ОПШТЕСТВЕНО ВЛИЈАНИЕ	13
РЕЗУЛТАТИ	13
СВОТ АНАЛИЗА	14

Здружение на судии на Република Македонија
Судска палата Скопје
бул "Крсте Мисирков" б.б
1000 Скопје, Република Македонија
тел: 3120 912, 3109 943
факс: 3120 913
e-mail: mja@mja.org.mk

1. Вовед

1.1. Причини за донесување на Стратегија за судско медиумски односи

Унапредувањето на судско-медиумските односи, судската транспарентност и пристапот на јавноста до судовите представуваат клучната претпоставка за развојот на правосудниот систем на Р.Македонија, како правна држава.

Транспарентноста на судството има големо значење и влијание врз развивањето на јавната политика како и во признавањето и заштитата на правата и контролата над другите власти. Во овој контекст со оглед на важноста на македонското судство во институционални рамки, транспарентноста и реформите за пристапот до правда и информации се релевантни поради нивното потенцијално влијание врз функционирањето и работењето на самите судски органи.

Оценките за состојбите во судството што го образложуваат донесувањето на Стратегијата за судско медиумски односи кореспондираат со оценката на извештаите од Европската комисија, извештајот на Рајнхард Прибе, како и другите меѓународни организации, кои се однесуваат за напредокот на Р.Македонија и нејзиниот правосуден систем во последните години, за неговата недоволна транспарентност. И, покрај напорите што беа направени со нови законски измени, вградувањето на меѓународни стандардни и норми во правниот систем кои се однесуваат на транспарентноста на судството во Р.Македонија, за жал се уште останува проблемот на недоволната нетранспарентност и проблемот на пристапот на јавноста до правдата преку недоследна реализација и примена на меѓународните стандарди и права.

Постигнатите резултати на полето на ефикасноста на судството остануваат во сенка поради недоволната транспарентност и отчетност, што резултира со низок степен на доверба на граѓаните во институциите на правосудниот систем.

Усвојувањето на реформите за транспарентност од страна на судовите, судиите и другите правни практичари би можеле да имаат позитивен ефект врз нивниот институционален капацитет како и зголемување на нивниот легитимитет, авторитет, како и доверба од другите две власти и односите со граѓаните.

Медиумите, невладините организации, како и меѓународните организации имаат значајна улога изминативе години, како фактор кој што придонесе за идентификување на состојбите во правосудството, и промовирање на нови вредности и стандарди за неговото унапредување и развивање. Општ тренд е зголеменото медиумско влијание насочено кон судството, особено во сферата на кривичното право и тоа во високопрофилни случаи на судење, на поранешни јавни функционери за сериозни кривични дела.

Во меѓународните документи за независноста, ефикасноста транспарентноста и одговорноста на судиите, а особено на мислењата на советодавниот совет на

Здружение на судии на Република Македонија
Судска палата Скопје
бул "Крсте Мисирков" б.б
1000 Скопје, Република Македонија
тел: 3120 912, 3109 943
факс: 3120 913
e-mail: mja@mja.org.mk

европските судии се посочува дека слободата на медиумите е важно начело при што судските постапки мора да бидат заштитени од несоодветно надворешно влијание, при што соодветно на тоа судиите треба да покажат почит во нивните релации со медиумите и да бидат способни да ја зачуваат нивната независност и непристрасност, внимавајќи да не бидат злоупотребени во односите со новинарите и воздржувајќи од било какви непотврдени коментари за предметите кои ги водат.

Особено во оваа насока се значајни мислењата на ССЕС односно мислењата бр.3,7, препораката бр.12 и декларацијата на БОРДО, за односите на судиите во демократското општество кои во делот на унапредувањето на односите помеѓу судиите и новинарите децидно упатуваат на основање на независни тела, кои би овозможиле формализирање на соработката помеѓу засегнатите страни за со цел избегнување на сезационализам во известувањето, медиумски притисок и судска нетранспарентност.

Одредбите од мислењето бр.7 на ССЕС во однос на правда и општество укажува дека неспорно судиите се изјаснуваат во јавноста преку нивните одлуки, меѓутоа имајќи го во предвид Начелото на транспарентност, чл.10 од ЕКЧП, за право на јавноста да биде информирана како и развитокот на социјалните медиуми, потребно е судиите да ги подобрат своите односи со представниците на медиумите, и да постапуваат по барања за информации од јавен карактер, а притоа да не ги повредат интересите на правдата во конкретниот предмет.

Во оваа мислење понатаму се укажува дека унапредувањето на односите со медиумите треба да се направи на два начини и тоа : прво со донесување на зеднички етички кодекс во кои судиите ќе ги дефинираат правилата во кој случај по закон може да се дадат изјави за конкретен предмет, новинарите би предвиделе правила и принципи, за дообјаснување и детално објавување на случаите пред јавноста без да ги загрозат интересите на правдата.

Во точка 40 од Мислењето бр.7 децидно се укажува дека потребно е да се воспостави ефикасен механизам кој во форма на независно тело пред кое новинарите и судиите би ги дискутирале заедничките проблеми и практични предизвици.

Понатаму во т.42 од Мислењето бр.7 се упатува на неопходноста за организирање на школи за новинари и судии со цел заемно запознавање со професиите. Мислењето бр.12 на ССЕС и декларацијата од БОРДО во делот 5 параграф 11 упатуваат на подготвување на сет на правила и принципи во рамки на независното тело со кои би се регулирале односите помеѓу судиите и медиумите. Тие укажуваат на фактот дека судијата секогаш се изразува преку пресудата која што ја донесува меѓутоа се укажува дека судиите треба да бидат во постојан контакт со новинарите, и треба да дадат објаснување за секој случај поединечно без да се нарушат интересите на кривичната правда, а со цел да се информира пошироката јавност за конкретниот случај од јавен интерес. Од друга страна, правото на јавноста да биде информирана е основно начело кое произлегува од чл.10 од Европската конвенција за човекови права, при што пренесено во овој случај, судијата одговара за легитимните очекувања на граѓаните за транспарентност во постапката каде тоа е дозволено врз основа на закон. Врз основа на оваа правило, судиите се слободни да подготват

Здружение на судии на Република Македонија
Судска палата Скопје
бул "Крсте Мисирков" б.б
1000 Скопје, Република Македонија
тел: 3120 912, 3109 943
факс: 3120 913
e-mail: mja@mja.org.mk

резиме или извештај во која на јавноста би и се објаснила легитимната содржина и значењето на донесената пресуда.

Практиката на избор на судија се одговорност за комуникација со јавноста односно медиумите, согласно препораките на Мислењата бр.1,3,7 и 12 на Европскиот советодавен совет на судиите, кои треба да продолжи и се унапреди за со цел соодветно известување на стручната и општата јавност за теми од јавен интерес но без страв од медиумски притисок.

Забележителен е позитивниот тренд на зајакната комуникација помеѓу Здружението на судии на РМ и медиумите, за цели на нивно учество и соработка во делот на воспоставувањето на судски и медиумски односи на судска транспарентност и пристап на јавноста до судовите.

Здружението на судии како професионално здружение се докажа како многу важна граѓанска организација во правосудниот сектор која успеа да постои изминатиот период и да се наметне како релевантен фактор што се обидува да ги одржи професионалниот интегритет и стручноста на судиите, нешто што не остана незабележано од страна на меѓународната заедница, која неговата активност ја нотираше како позитивна.

Мислењата на Консултативниот совет на европските судии, го афирмираат принципот на владеење на правото и потврдуваат дека во едно демократско општество е од суштинска важност судовите да инспирираат доверба во јавноста и јавниот карактер на постапките е еден од суштинските средства преку кои може да се одржува довербата во судовите.

Советодавниот совет на европските судии исто така во точка 73 упатува и на стандардите кои ги обврзуваат медиумите како и судиите кон фундаменталните принципи, како што се презумцијата на невиност и правото на правично судење, правото на приватниот живот на засегнатите лица, потребата да се избегне кршење на принципот и појавата на непристрасност на судиите вклучени во случајот, односно известувањето мора да биде непристрасно без сензационализам при известувањето.

Конкретно мислењата во точка 73 укажуваат дека медиумското покривање на случаи под истрага или на судење, може да стане инвазивно мешање и да предизвика несоодветно влијание и притисок врз судиите кои постапуваат по конкретен случај. Поради тоа потребни се добри професионални вештини, високи етички стандарди и силна самоограниченост против предвремените коментари за нерешени случаи за судиите да го исполнат овој предизвик.

Тоа упатува на потребата за континуирана едукација помеѓу судиите и новинарите односно оневозможување на запознавање на двете професии и размена на практики и искуства.

Стратегијата за судско медиумските односи за афирмација на судската транспарентност и пристапност на јавноста до правдата дава насоки, правци, за подобрување на системот на правосудството и неговата транспарентност преку надминување на постојните недостатоци од нормативен и институционален карактер

Здружение на судии на Република Македонија
Судска палата Скопје
бул "Крсте Мисирков" б.б
1000 Скопје, Република Македонија
тел: 3120 912, 3109 943
факс: 3120 913
e-mail: mja@mja.org.mk

кој се провлекуваат низ него но и долгогодишната недоверба што значеше уназадување и нефункционалност на судскиот систем. Таа треба да претставува патоказ по кој судовите и медиумите ќе се движат во овозможување на сите предуслови за создавање на независно, непристрасно, ефикасно и транспарентно судство надлежно за заштита на поединечните права и слобода на граѓаните, а пред се заштита на индивидуалните права на поединецот но истовремено заштита и на јавниот интрес.

Исто така, стратегијата утврдува и насоки за унапредување и развивање на нови современи законски услови, но и на еден нов транспарентен амбиент за вистинска реализација на начелото на одговорност од страна на клучните актери на стретегијата, судиите и новинарите.

Неспорно е дека изминативе години се забележува отсуство на таква одговорност и кај двете страни.

Со донесувањето и спроведувањето на стратегијата за судско медиумски односи, судството и медиумите манифестираат сериозна заложба за спроведување на реформи во правосудството чија основна цел е афирмација на судската транспарентност, враќање на довербата во судството, обезбедување на непречен пристап на јавноста до правдата, а со тоа и обезбедување на правна сигурност непристрасност и квалитет на правдата за граѓаните.

За Судско медиумскиот совет

Судско медиумскиот совет е основана на ден 11.09.2018 година, со одлука на Управниот одбор на Здружението на судии на Република Македонија, со што се формализира соработката помеѓу судиите и новинарите, со статус на советодавно тело за унапредување на соработката и дијалогот меѓу судиите и новинарите за прашања од заеднички интерес, како и зајакнување и афирмација на судската транспарентност и пристапот на јавноста до правдата.

Контекст

Стратешкиот план се донесува во услови на сериозни предизвици за функционирањето на транспарентноста и пристапот на јавноста до судовите заради обезбедување на транспарентност на судството.

Истакната е потребата од јасна визија за транспарентноста и европеизација на судството преку воведување на европски стандарди во соработката меѓу судиите и медиумите како и во начинот, формата и содржината на известувањата, а заради доследна примена на Европската конвенција за човекови права мислењата на ССЕС, и другите меѓународни конвенции стандарди и правила кои се однесуваат на соработката помеѓу судиите и медиумите, која ќе ја споделуваат клучните чинители и која ќе биде широко поддржана во јавноста.

Здружение на судии на Република Македонија
Судска палата Скопје
бул "Крсте Мисирков" б.б
1000 Скопје, Република Македонија
тел: 3120 912, 3109 943
факс: 3120 913
е-mail: mja@mja.org.mk

Транспарентноста и пристапот до судовите, по долготрајни реформи, се судира со сериозен институционален дефект и недоволна доверба од страна на граѓаните. Изразена е потреба од преиспитување на правните акти во Р.Македонија, кои се однесуваат на транспарентноста и пристапот на јавноста до судовите заради обезбедување на транспарентност на судството.

Јавноста се соочува со недостиг на јавни податоци, за судските процеси во кривичните предмети од висок профил, што укажува на потребата за креирање на јавни политики за натамошен развој и унапредување на пристапот до судовите.

Мисија, визија, вредности

Мисија

Креирање на транспарентно судство како врвно начело во уредувањето на односите помеѓу судовите и медиумите, а заради правилно и објективно информирање за судските процеси во кривичната материја од висок профил и од интрес за јавноста.

Визија

Транспарентно судство, европеизација и доверба на јавноста во судството преку воведување на европски стандарди и најдобрите практики во начинот, формата и содржината на известувањата.

Вредности

Кои ги практикува	Кои ги промовира
Непристрасност и независност	Инклузивност
Мотивираност	Отчетност
Транспарентност	Транспарентност
Законитост во работењето	Еднаквост
Заемност и солидарност	Истрајност
Полова и родова еднаквост	Самоиницијативност
Етничка рамнотежа	Креативност
Почитување и толеранција	Правичност
Праведност	Активизам
Кооперативност	

Здружение на судии на Република Македонија
Судска палата Скопје
бул "Крсте Мисирков" б.б
1000 Скопје, Република Македонија
тел: 3120 912, 3109 943
факс: 3120 913
e-mail: mja@mja.org.mk

1.2. ЦЕЛИ НА СТРАТЕГИЈАТА

Стратегијата за судско медиумски односи има неколку главни цели кои претставуваат етапно надминување на лоцираните слабости на односите помеѓу судовите и медиумите со воспоставување и примена на европски и меѓународни стандарди кои што ќе ја афирмираат судската транспарентност и пристапност на јавноста до правдата, и транспарентноста ќе ја воздигнат како главен столб на унапредувањето на правдата и враќање на довербата на граѓаните во судството во Р.Македонија.

1. Етаблирање на Начелото на транспарентност на судовите како врвно начело во уредувањето на односите помеѓу судовите и медиумите со доследно почитување на самостојноста независноста и интегритетот на судската власт, отстранување на правните пречки во правниот поредок, во законите кои ја попречуваат соработката и градењето на односи за соработка помеѓу судиите и медиумите.

2. Преиспитување на правните акти во Р.Македонија, кои се однесуваат на транспарентноста и пристапот на јавноста до судовите заради обезбедување на транспарентност на судството.

3. Унапредување на пристапот до судовите, правилно и објективно информирање за судските процеси од интрес за јавноста и одржување на рамнотежа помеѓу приватноста и јавниот интрес притоа почитувајќи ја презумцијата на невиност.

4. Унапредување на критериумите и постапката за известување на медиумите во кривичните предмети.

5. Унапредување на системот на континуирана едукација на судиите и медиумите преку воспоставување на школа за судии и медиуми.

6. Европеизација на судството преку воведување на европски стандарди во соработката меѓу судиите и медиумите и во начинот формата и содржината на известувањата, а заради доследна примена на Европската конвенција за човекови права мислењата на СЕС, и другите меѓународни конвенции стандарди и правила кои се однесуваат на соработката помеѓу судиите и медиумите, транспарентноста на судството и унапредување на работата на канцелариите за односи со јавноста во судовите.

Здружение на судии на Република Македонија
Судска палата Скопје
бул "Крсте Мисирков" б.б
1000 Скопје, Република Македонија
тел: 3120 912, 3109 943
факс: 3120 913
е-mail: mja@mja.org.mk

1. Стратешка цел

1.2. Етаблирање на Начелото на транспарентност на судовите како врвно начело во уредувањето на односите помеѓу судовите и медиумите со доследно почитување на самостојноста независноста и интегритетот на судската власт, отстранување на правните пречки во правниот поредок, во законите кои ја попречуваат соработката и градењето на односи за соработка помеѓу судиите и медиумите.

Актуелна состојба:

Стратешки насоки:

- зајакнување на капацитетите за односи со јавноста

Активност:

- спроведување на обука,
- формирање на работна група со преставници од медиумите и судовите за подготовка на методологија за воедначување на пристапот до судовите и воедначена примена на судскиот деловник и законот за кривична постапка,
- подготовка на прирачник со практикум за воедначена примена на Судскиот деловник и ЗКП со примена на меѓународни стандарди и најдобрите практики.

Рок: висок/среден приоритет

2. Стратешка цел

2.1. Преиспитување на правните акти во Р.Македонија, кои се однесуваат на транспарентноста и пристапот на јавноста до судовите заради обезбедување на транспарентност на судството.

Актуелна состојба:

Стратешки насоки:

- јакнење на транспарентноста на судовите

Активност:

- измена на Судскиот деловник
- измена на Законот за кривична постапка
- измена на Законот за управување и движење на предметите во судовите

Рок: висок приоритет

3. Стратешка цел

3.1. Унапредување на пристапот до судовите, правилно и објективно информирање за судските процеси од интрес за јавноста и одржување на рамнотежа помеѓу приватноста и јавниот интрес притоа почитувајќи ја презумцијата на невиност.

Актуелна состојба:

Здружение на судии на Република Македонија
Судска палата Скопје
бул "Крсте Мисирков" б.б
1000 Скопје, Република Македонија
тел: 3120 912, 3109 943
факс: 3120 913
e-mail: mja@mja.org.mk

Стратешки насоки:

- соработка помеѓу судството и медиумите,
- зголемување на степенот на информирање,
- рестартирање на канцелариите за односи со медиумите,
- анализа на пречките за пристап до судовите,
- јакнење на професионалните капацитети на судиите и новинарите за потребата од унапредување на пристапот до судовите,
- континуирано следење на примената на одредбите од судскиот деловник и ЗКП кој се однесуваат на пристапот до судовите и информирањето за судските процеси како и на квалитетот на објективното информирање.

Активност:

- формирање на судско медиумски совет,
- ПР активности,
- анализа на состојбата со канцелариите за односи со јавноста и медиумите во судовите,
- воспоставување на канцеларии за односи со јавноста и медиумите во судовите,
- спроведување на едукативни програми за судии и новинари,
- спроведување на анализа за примената на судскиот деловник и ЗКП, сумирање на резултатите и креирање на јавни политики за натамошен развој и унапредување на пристапот до судовите

Рок: висок приоритет

4. Стратешка цел

4.1. Унапредување на критериумите и постапката за известување на медиумите во кривичните предмети.

Актуелна состојба:

Стратешки насоки:

- воедначување на судската пракса за известување на медиумите во кривичните предмети,
- редефинирање на критериумите,
- воспоставување на систем на задолжително и воедначено известување на медиумите во кривичните предмети,
- развивање на квалитетен и функционален систем за информирање во кривичните предмети.

Активност:

- објавување на судската пракса за известување на медиумите во кривичните предмети,
- користење на компаративни анализи,
- запознавање на јавноста со моделите во развиените правни системи,
- промоција на добри практики

Здружение на судии на Република Македонија
Судска палата Скопје
бул "Крсте Мисирков" б.б
1000 Скопје, Република Македонија
тел: 3120 912, 3109 943
факс: 3120 913
e-mail: mja@mja.org.mk

- средби и состаноци со судии за односи со медиумите и претседатели на судовите,
- подготовка за измени и дополнувања на законската регулатива и подзаконските акти,
- анализа на состојбите со учество на домашна и меѓународна стручна јавност.

Рок: висок приоритет

5. Стратешка цел

5.1. Унапредување на системот на континуирана едукација на судиите и медиумите преку воспоставување на школа за судии и медиуми.

Актуелна состојба:

Стратешки насоки:

- задолжителна континуирана едукација,
- воспоставување на школа за судии и медиуми

Активност:

- креирање на модул-силабус за континуирана едукација,
- формирање на школа за судии и медиуми.

Рок: среден приоритет

6. Стратешка цел

6.1. Европеизација на судството преку воведување на европски стандарди во соработката меѓу судиите и медиумите и во начинот формата и содржината на известувањата, а заради доследна примена на Европската конвенција за човекови права мислењата на СЕС, и другите меѓународни конвенции стандарди и правила кои се однесуваат на соработката помеѓу судиите и медиумите, транспарентноста на судството и унапредување на работата на канцелариите за односи со јавноста во судовите.

Актуелна состојба:

Стратешки насоки:

- задолжителна примена на на Европската конвенција за човекови права мислењата на СЕС, и другите меѓународни конвенции стандарди и правила,
- креирање на медиумска култура за однесување на судиите и медиумите.

Активност:

Здружение на судии на Република Македонија
Судска палата Скопје
бул "Крсте Мисирков" б.б
1000 Скопје, Република Македонија
тел: 3120 912, 3109 943
факс: 3120 913
е-mail: mja@mja.org.mk

- следење и анализа на примената на ССЕС и ЕКЧП,
- подготовка на прирачник со практикум за воедначена примена на Судскиот деловник и ЗКП со примена на меѓународни стандарди и најдобрите практики.

Рок: среден приоритет

Спроведување на Стратешкиот план

За спроведување на овој Стратешки план, неопходно е да се јакнат капацитетите на Судско медиумскиот совет, во следниве насоки:

- унапредување на функционалноста на судско медиумскиот совет,
- унапредување на процесот на градење на заеднички ставови,
- меѓусебно јакнење на довербата и капацитетите,
- зголемување на користење на заедничките ресурси,
- пренесувања на знаења и искуства од мониторинг на судската пракса.

Мониторинг и евалуација

Остварувањето на овој стратешки план ќе се следи на ниво на општествено влијание и на ниво на постигнати резултати.

Ќе биде изготвен посебен план за мониторинг и евалуација.

Показатели:

Општествено влијание

- јавноста и институциите ги ценат активностите на СМС како позитивни и корисни,
- повеќе од половина од анкетираниите консументи позитивно се изјасниле за активностите на СМС,
- судовите ги земаат во предвид наодите и препораките на СМС,
- унапредено законодавство,
- добрите практики за информирање се применуваат во судовите,
- споделени компаративни искуства,
- објавени анализи, наоди и препораки/најмалку пет годишно/?

Очекуван резултат:

Зајакнување и афирмација на судската транспарентност и пристап на јавноста до правдата.

Здружение на судии на Република Македонија
Судска палата Скопје
бул "Крсте Мисирков" б.б
1000 Скопје, Република Македонија
тел: 3120 912, 3109 943
факс: 3120 913
е-mail: mja@mja.org.mk

Свот анализа:

СИЛНИ СТРАНИ <ul style="list-style-type: none">• Мотивираност на членовите• Оригинален фокус на работа• Различен дијапазон на мисии но исти целни групи• Јаки капацитети• Бројност• Територијална покриеност• Добро поставена организациона структура• Историја и докажано искуство• Уникатност• Организиран систем на работа• Воспоставена соработка и стекната доверба• Изграден систем на консултација со членовите• Стручност на членовите• Етничка и родова рамнотежа	СЛАБОСТИ <ul style="list-style-type: none">• Недоволно влијание во општеството• Некористење на капацитетите на судовите• Недоволна комуникација и размена на информации-извештаи• Недоволна доверба и недефинирани меѓусебни очекувања• Квантитет наспроти квалитет• Пасивност• Зависност од други• Демотивираност• Отсуство на соработка
МОЖНОСТИ <ul style="list-style-type: none">• Интерес во јавноста за посебно осетливи судски предмети• Потреба од зајакнување на довербата на граѓаните во судството• Судиите имаат потреба од објективни и целосни информации за мониторингот и добивање резултати од анализите и повратни информации• Зголемен интерес на меѓународната заедница за информирање на јавноста• Потреба од едукација• Отвореност за соработка со медиумите	ЗАКАНИ <ul style="list-style-type: none">• Продолжена состојба на политичка криза• Отпор на судството за соработка поради големиот јавен притисок• Несоработка со медиумите• Недоволна расположивост на информации од јавен карактер• Недоволна расположивост на ресурси за (особено за стратешки цели)• Намален интерес на судиите за активизам